

Könyvekről

Aschbach, Joseph: Geschichte der Wiener Universität, Bde 1—3. Farnborough, Gregg Press Ltd. 1967, S. 638, 467, 408, T. 5 (Faksimile kiadás)

Csaknem száz éve annak, hogy Joseph Ritter von Aschbach osztrák történész háromkötetes rendszerező, összefoglaló munkája — amely a bécsi egyetem történetének első két évszázadát (1365—1565) tárgyalja — megjelent. Ez a hatalmas tényanyagot felölelő mű kiindulási és hivatkozási alapot jelentett a fenti kor történetével foglalkozó európai kutatók számára, és nélkülözhetetlen segédeszköznek, alapvető kézikönyvnek számít napjainkban is. Nemzetközi igénynek tett tehát eleget az angol Gregg-kiadó azzal az örömdetes ténnyel, hogy 1967-ben faksimile kiadásban megjelentette ezt a ma már nehezen beszerezhető, fontos művelődéstörténeti munkát.

Nekünk magyaroknak történelmünk és kultúránk megismerésében különösen felbecsülhetetlen szolgálatokat tett Aschbach könyve, hiszen a bécsi egyetem rendkívül fontos szerepet játszott állami életünk és művelődésünk alakulásában. Magyarországon ugyanis — mint ismeretes — a fenti időszakban nem volt egyetem, kivéve a rövid életű pécsi stúdium generálét és a pozsonyi Academia Istropolitánát (az utóbbi tanári kara szinte teljes egészében a bécsi egyetemről toborzódott össze), és így nagyon sok magyar származású ifjú gyarapította tudását a bécsi univerzításon, írta be nevét az egyetem történetébe. A magyar társadalom legkülönbözőbb rétegei — főpapoktól kezdve a városi plebejusokig — folytattak itt tanulmányokat. (1400-tól 1535-ig kb. ötezer magyar tanulója volt az egyetemnek, közülük jó néhányan egyetemi katedrát is szereztek.) A magyarokra vonatkozó adatain kívül Aschbach könyve ismerteti olyan — a bécsi egyetemmel kapcsolatba került — osztrák és más európai tudósok, diplomaták, orvosok stb. életét és munkásságát is, akik közvetlenül vagy közvetve beleszóltak történelmünk és irodalmi műveltségünk alakulásába.

A könyv számos magyar vonatkozása közül külön figyelmet érdemel pl. a 2. kötetben a Dunai Tudós Társaság működésével és tagjaival kapcsolatos tekintélyes adatmennyiség, a harmadik kötetben a likai Skalich Pálnak, Sylvester Jánosnak vagy Zsámboki Jánosnak szentelt címszavak.

A bőséges adatmennyiség felhasználásával kapcsolatban óvatosságra int véleményével az egykorú recenziens, Ábel Jenő, aki a mű első kötetéről megjegyezte,

hogy tényei „becses, habár nem mindig kimerítő s nem mindig az eredeti első forrásból merített felvilágosítások”. Számolnunk kell azzal is, hogy Aschbach megállapításait az eltelt száz év kutatásai némileg megváltoztatták, kiegészítették és módosították — a könyv adatainak többsége azonban ma is pontos és helytálló ismereteket rögzít.

T. Pajorin Klára

Bödy, Paul: Joseph Eötvös and the Modernization of Hungary, 1840—1870. A Study of Ideas of Individuality and Social Pluralism in Modern Politics. Philadelphia, The American Philosophical Society, 1972, pp. 134. (Transactions of the American Philosophical Society. New Series, Vol. 62, Part 2)*

The Hungarian-born Paul Bödy has already written several essays on the formation of the doctrines of liberalism, on the development of political thought in Europe in general and in Hungary in particular.¹ He has been studying the political philosophy of Eötvös for years, concentrating on the application of Eötvös's ideas in practical politics. The main achievement of the present study lies in this fact: one of the major political thinkers of the 19th century has been introduced to the English-reading public, thus filling a serious gap and compensating for the disadvantage the representative of any smaller or more isolated nation must inevitably suffer in his lifetime, and indeed in his evaluation by posterity. Bödy's essay is also therefore interesting from the point of view of medical history because it deals in a social political aspect with the same questions we have handled from a medical historical point of view too.² Furthermore the author has pursued a part of his research work in our Institute whereof he makes a mention in the preface: "I owe special thanks to Dr. József Antall, associated with the Semmelweis Museum and Library of Medical History in Budapest, for his expert guidance on source material relating to Eötvös and for his generous personal assistance during my stay in Hungary."

József Eötvös (1813—1871) was a member of that great generation of Hungarians who in the successive periods of the Age of Reforms (1825—48), the revolution and war of independence (1848—49), the neoabsolutist era (1849—67), the Compromise (1867) and in the "state-building" years following that—in

* Bödy Pál amerikai történész tanulmányáról jelen ismertetés magyar változata a Századok és az Irodalomtörténeti Közlemények hasábjain jelenik meg.

¹ "Baron Joseph Eötvös and his Critique of Nationalism in the Habsburg Monarchy, 1848—1854", *The Historian*, 1965. No. 1. "Lord Acton and the Idea of the Nation State", *The University of Portland Review*, 1965, pp. 5—11.

² Antall, József: The emergence of the system of modern higher education in Hungary. *Comm. Hist. Artis Med.*, Vol. 51—53 (1969) pp. 61—74. —: The birth of the Medical School of Pest and the health policy of the centralists. *Comm. Hist. Artis Med.* Vol. 57—59 (1971) pp. 173—185. —: Absolutism and liberalism in health policy in Hungary. *Comm. Hist. Artis Med.*, Suppl. 4. (1970), pp. 147—156. —: State interference and the dilemma of liberalism in the field of medical training and public health. *Comm. Hist. Artis Med.*, Suppl. 6. (1972), pp. 39—46.